

ความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
Knowledge Understanding and the Opinion Regarding
the Philosophy of Sufficiency Economy of the Students of
Rajamangala University of Technology Phra Nakhon

ทรงสิริ วิชิรานนท์^{1*}

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร กรุงเทพฯ 10300

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาจาก 9 คณะของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร จำนวน 386 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 ส่วนความคิดเห็นต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง นักศึกษามีความคิดเห็นในประเด็นมีภูมิคุ้มกันที่ดีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ความมีเหตุผลและความพอประมาณ ตามลำดับ

Abstract

This research is aimed to study the knowledge, understanding and the opinion of the students of Rajamangala University of Technology Phra Nakhon to the philosophy regarding sufficiency economy. The sample group consists of 386 students from 9 Departments of the University. The questionnaire were administered to collect data which, in turn, were analyzed using frequency, percentage, arithmetics mean and standard deviation. The results can be concluded that the scores of the knowledge and understanding regarding sufficiency economy is higher than the average score. With reference to the opinions regarding sufficiency economy. The students' opinions were ranked from the highest to the lowest as good immunity, nationality and adequacy respectively.

คำสำคัญ : แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ ความเข้าใจ ความคิดเห็น

Keywords : Theory on Sufficiency Economy, Knowledge, Understanding, Opinion

* ผู้พิมพ์ประสานงานไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ songsiriird@hotmail.com โทร. 081-988-9558

1. บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจดั้งเดิมของสังคมไทยที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีตที่เป็นสังคมเกษตรกรรม มีวิถีชีวิตเศรษฐกิจสังคมแบบทำมาหากินผูกพันชีวิตไว้กับธรรมชาติ แต่เมื่อมีการวางแผนพัฒนาประเทศโดยมีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาเป็นเข็มทิศกำหนดแนวทางการพัฒนามากว่า 4 ทศวรรษ ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจมุ่งเน้นการผลิตเพื่อการค้าในระดับชาติ และลัทธิบริโภคนิยมจากตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบคิด วิธีการดำเนินชีวิตของคนไทยในทุกด้าน เปลี่ยนจากการพึ่งตนเอง เป็นการพึ่งตลาด พึ่งพาทนออกมากขึ้น กระแสโลกาภิวัตน์มีผลกระทบถึงระดับจุลภาคในระดับบุคคลและครอบครัว แต่ในขณะที่เดียวกันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย โดยยึดแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและขั้นตอนของทฤษฎีใหม่เป็นแนวปฏิบัติเพื่อพัฒนาประเทศ ต่อมาเมื่อเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจพระองค์ท่านได้เน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงเป็นผลให้สืบเนื่องถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านให้มีคุณธรรมนำความรู้ และยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมเป็นฐานที่มั่นคงของประเทศ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ อยู่ดีมีสุข ของแผนพัฒนาฉบับที่ 10 ซึ่งเป็นการหวนกลับสู่วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ภาคภูมิใจในความเป็นวิถีชุมชน พึ่งพาตนเองและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและ

กัน โดยมุ่งยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

จากงานวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่ผ่านมา พบว่า แม้ว่าจะมีการศึกษาและนำเสนอตัวอย่างเป็นรูปธรรมของการเป็นเศรษฐกิจพอเพียงจำนวนมาก แต่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษายังมีไม่มากนักทั้งที่กลุ่มนักศึกษาถือว่าเป็นอนาคตของชาติ เป็นกำลังที่สำคัญของสังคม หากทำให้กลุ่มนี้มีความคิดที่ถูกต้อง ชัดเจนในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการขับเคลื่อนก็จะสามารถพัฒนาสังคมได้อย่างยั่งยืน จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่านักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครมีความรู้ ความเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมากน้อยเพียงใด ตลอดจนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร ทั้งนี้เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้ไปสานต่อ และขยายผลเพื่อนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติอย่างจริงจังต่อไป

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเศรษฐกิจของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

1.2 ขอบเขตการศึกษา

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาประชากรในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ภาคเรียนที่ 2/2552 ทุกชั้นปี จำนวน 10,614 คน และผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยสำรวจจากทุกคณะ

โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane (อ้างใน พรรณี ลีกิจวัฒน์, 2549: 69) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 386 คน

1.2.2 ขอบเขตเนื้อหาในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน

1.2.3 ขอบเขตพื้นที่คณะ 9 คณะของ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

2. วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยมีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่นำมาจากแบบสอบถามของ รื่นฤดี ชัยอำมาตย์ (2550) และปรับให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษา

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษา ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 มี 2 ลักษณะประกอบด้วย ข้อคำถามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคำถามให้เลือกตอบจาก 2 คำตอบ (ใช่ และไม่ใช่) จำนวน 12 ข้อ

ส่วนข้อคำถาม 2.1-2.3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจของนักศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

2.1 ความพอประมาณ	10 ข้อ
2.2 ความมีเหตุผล	7 ข้อ
2.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว	11 ข้อ

เมื่อปรับแบบสอบถามเสร็จก็ได้ นำแบบสอบถาม ที่จัดทำขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณา ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ เนื้อหา และการใช้ ภาษา

2.1.2 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.1.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองกับนักศึกษาที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยวิธีความคงที่ภายใน สัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงในแต่ละด้าน ดังนี้

(1) ความรู้ความเข้าใจแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความเที่ยง 0.72

(2) ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ความพอเพียง	มีความเที่ยง	0.85
ความมีเหตุผล	มีความเที่ยง	0.75
การมีภูมิคุ้มกันที่ดี	มีความเที่ยง	0.87

2.1.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

2.2.1 เตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมนัดหมายเจ้าหน้าที่คณะทั้ง 9 คณะเพื่อตกลงในรายละเอียดวัน เวลา ที่จะไปแจกแบบสอบถาม

2.2.2 เก็บแบบสอบถามโดยวิธี Face to Face Questionnaire จากนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2.2.3 รับแบบสอบถามเพื่อนำมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ เพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้คำนวณหาค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

2.3.1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาด้วยค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

2.3.2 วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคำถามให้เลือกตอบ จาก 2 คำตอบ ถ้าตอบถูก ให้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิด ให้ 0 คะแนน โดยคำนวณหาค่าร้อยละ ส่วนระดับความรู้คำนวณด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สำหรับข้อคำถามความคิดเห็นที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คำนวณหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

3.1 ผลการศึกษา

3.1.1 ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 53.8 มีอายุ 20-21 ปี จำนวนสูงสุด ร้อยละ 50.4 เกินครึ่งหรือร้อยละมีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด 55.8 กว่า 3 ใน 4 หรือร้อยละ 75.2 ของนักศึกษาสำเร็จจากโรงเรียนของรัฐ สำหรับชั้นปีที่ศึกษา ศึกษาในชั้นปีที่ 1 จำนวนสูงสุด ร้อยละ 34.1 ส่วนรายรับที่นักศึกษาได้รับจะอยู่ในช่วงรายรับ 5,001-8,000 บาท จำนวนสูงสุดและกว่าครึ่งหรือร้อยละ 57.8 ของนักศึกษาที่มีรายรับเพียงพอกับรายจ่าย

3.1.2 ความรู้ความเข้าใจตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นักศึกษาส่วนใหญ่ตอบถูก จากค่าคะแนนเฉลี่ย 10.73 คะแนน นักศึกษาได้คะแนนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70.0 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของนักศึกษาจำแนกตามระดับความรู้ ความเข้าใจแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ระดับความรู้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 10.73 คะแนน	116	30.0
สูงกว่า 10.73 คะแนน	270	70.0
รวม	386	100

\bar{X} = 10.73 คะแนน

3.3.3 ความคิดเห็นที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง นักศึกษามีความคิดเห็นต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อพิจารณารายด้านจะเห็นได้

ว่านักศึกษามีความคิดเห็นด้านภูมิกัมกันที่ดีในตัวสูงสุด ($\bar{X} = 4.82$) รองลงมา คือ ความมีเหตุผล ($\bar{X} = 4.74$) โดยความพอประมาณมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นนักศึกษาต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ความคิดเห็น	\bar{X}	S.D	ระดับความคิดเห็น
1. ความพอประมาณ	4.54	.71	มาก
2. ความมีเหตุผล	4.74	.68	มาก
3. มีภูมิกัมกันที่ดี	4.82	.60	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.70	.66	มาก

3.2 อภิปรายผล

จากผลการศึกษาที่พบว่า นักศึกษามีการกระทำ หรือมีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของรีนฤดี ชัยอำมาตย์ (2550) และเมื่อพิจารณาจากแนวคิดความพอเพียงที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547) ได้ขยายความว่า ประกอบด้วย ความพอประมาณ หมายถึง การไม่เบียดเบียนตนเอง และการเบียดเบียนผู้อื่นซึ่งเป็นความพอเพียงในความคิด และความพอเพียงในการกระทำ ความมีเหตุผล หมายถึง การมีเหตุผลในการตัดสินใจเกี่ยวกับความพอเพียงในควมมีคุณค่าที่แท้จริง และความมีคุณค่าเทียม การมีภูมิกัมกันในตัว หมายถึง ความสามารถที่จะปรับตัวให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงด้วยความรอบรู้ ความมีคุณธรรม และมีความเพียร และจากผลการ

ศึกษาที่พบว่าความคิดเห็นนักศึกษาต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมากโดยในประเด็นมีภูมิกัมกันสูงสุดนั้น แสดงให้เห็นว่านักศึกษาเห็นด้วยที่จะเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นด้วยความไม่ประมาทและนักศึกษาคิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงจะสามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของรีนฤดี ชัยอำมาตย์ (2550) และเป็นการยืนยันแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ ที่ว่านักศึกษาต้องรู้จักวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีจิตใจแห่งการใฝ่รู้ รู้จักแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต มีความคิดริเริ่ม มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคม

3.3 ข้อเสนอแนะ

3.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

การปลูกฝังให้นักศึกษามีจิตสำนึกในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตโดยให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติจริงในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งจะต้องร่วมกันในหลายฝ่ายไม่ว่าจะเป็นฝ่ายวิชาการที่อาจให้มีการสอดแทรกการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในวิชาต่าง ๆ การสอนที่เปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมคิด มีการศึกษานอกสถานที่ จัดวิทยากรที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตมาเล่าประสบการณ์เพื่อเป็นต้นแบบให้นักศึกษาฝ่ายกิจการนักศึกษาที่จะต้องจัดโครงการ/กิจกรรมให้นักศึกษามีโอกาสเสริมสร้างจิตสำนึกเศรษฐกิจพอเพียง ฝ่ายวางแผนก็จะต้องสนับสนุนแผนงานนโยบาย งบประมาณ เพื่อให้ศึกษานำไปปฏิบัติได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด

3.3.2 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1) เครื่องมือที่ใช้ในครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเพียงอย่างเดียวซึ่งอาจทำให้ข้อค้นพบไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร หากสนใจศึกษาต่อควรใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อเติมเต็มในบางประเด็นที่ไม่สามารถได้คำตอบจากแบบสอบถาม

2) การรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างอาจศึกษาแบบต่อเนื่องโดยเลือกศึกษากลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 - สำเร็จการศึกษา เพื่อศึกษาจิตสำนึกว่ามีทิศทางการเปลี่ยนแปลงอย่างไรในช่วงเวลาที่เปลี่ยนไป

3) หากสนใจจะทำประเด็นเศรษฐกิจพอเพียงที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา อาจศึกษาในด้านปัจจัยที่สัมพันธ์กับจิตสำนึกเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา

4. สรุป

นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยนักศึกษาได้คะแนนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70.0 ส่วนความคิดเห็นที่มีต่อเศรษฐกิจพอเพียงนักศึกษามีความคิดเห็นในประเด็นมีภูมิคุ้มกันที่ดีค่าเฉลี่ยสูงสุด

5. กิตติกรรมประกาศ

ความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครนี้ สำเร็จได้ด้วยการสนับสนุนงบประมาณรายได้มหาวิทยาลัย ประจำปี 2553 ผู้วิจัยขอขอบคุณคณาจารย์เจ้าหน้าที่ทั้ง 9 คนที่ทำให้ความร่วมมือระหว่าง การเก็บข้อมูล ขอขอบคุณนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม จนทำให้งานสำเร็จลงด้วยดี

6. เอกสารอ้างอิง

- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. 2547. **เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร**. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- มัลลิกา มัติโก. 2541. **จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล**. กรุงเทพมหานคร: เจริญดีการพิมพ์.
- รินฤดี ชัยอำมาตย์. 2550. **รายงานวิจัยเรื่องจิตสำนึกของนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่มีต่อแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง**. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรรณี ลีกิจวัฒน์. 2549. **วิธีการวิจัยทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- เพ็ญณี แนนรท. 2552. **การจัดทำบทสรุปในภาพรวมของการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงใน เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง สถานภาพองค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงในประเทศไทย ปี 2530-ปัจจุบัน และการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร: องค์การส่งเสริมการค้าผ่านศึก.
- ส่วนวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลงานวิจัย ภากรกิจวิทยาการ, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2550. **การสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง สถานภาพองค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงในประเทศไทย ปี 2530-ปัจจุบัน และการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร: องค์การส่งเสริมการค้าผ่านศึก.